

Hyvinvointikertomus vuodelta 2018

1 Johdanto

Sastamalan kaupunginvaltuusto hyväksyi hyvinvointisuunnitelman vuosille 2018-2021 kokouksessaan 16.4.2018 § 16.

Hyvinvointisuunnitelman pääpainopistealueeksi kirjattiin elintapaohjauksen vahvistaminen teemana Terve ja liikkuva Sastamala. Muita painopistealueita ovat hyvinvointijohtamisen uudelleen organisointi mahdollisen tulevan sotemaku -muutoksen myötä, turvallisuustilanteen selvittäminen ja toimenpiteistä päättäminen, sote-palvelujen kehittäminen kaupungin alueella, hyvien käytäntöjen mukaisen toiminnan toteuttaminen ja kehittäminen sekä hyvinvointi-investoinnit. Hyvinvointisuunnitelman sisältö on kuvattu tarkemmin otsikon hyvinvointisuunnitelma 2018-2021 alla, ja tähän sisältyy myös suunnittelutaulukko tavoitteineen, toimenpiteineen ja mittareineen. Hyvinvointisuunnitelman toteuttamisessa edetään vuosittaisen suunnittelun avulla. Vuoden 2018 aikana oli siis vain osa vuotta suunnitelman toteuttamisen aikaa, mutta monia suunnitelmaan liittyviä asioita on kuitenkin alettu jo toteuttaa ja joitakin suunnitelmaan kirjattuja tehtäviä päättynyt.

Hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu, että toteutumisen vaikutusten seurannassa käytetään:

- sähköisen hyvinvointikertomuksen perusindikaattoreita
- Terve ja liikkuva Sastamala -suunnitelman indikaattoreita
- TEA -viisarin tuloksia
- HYTE -kertoimen indikaattoreita
- osaa kouluterveyskyselyn tuloksista.

Näiden mittareiden tuloksia ja tehtyjä / aloitettuja toimenpiteitä raportoidaan tässä vuosittaisessa hyvinvointikertomuksessa. Pääosin indikaattoritietoja ei ole saatavissa vuodelta 2018, mutta useamman vuoden seurantajaksolla voidaan nähdä kehityksen suunta. Toteutettuja toimenpiteitä raportoidaan pääosin suunnittelutaulukossa.

2 Hyvinvointisuunnitelma 2018 - 2021

Hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu tärkeimmät painopistealueet, joiden avulla pyritään valtuustokauden aikana vaikuttamaan kaupunkilaisten hyvinvointiin ja sen kehittymiseen positiiviseen suuntaan sekä vähentämään asukkaiden välistä eriarvoisuutta hyvinvoinnissa huomioiden lainsäädännön vaatimukset ja rahoitusmahdollisuudet. Kehittymistä ei tapahdu kuitenkaan vain kaupungin toiminnalla vaan kaupunkilaisten omalla panostuksella on merkittävin vaikutus hyvinvointiin. Kaupunki luo puitteet hyvinvoinnin kehittymiselle.

Suunnitelman alussa on lyhyesti kuvattu kutakin painopistettä ja suunnittelutaulukossa on tarkempi kuvaus tavoitteista, toimenpiteistä, vastuutahoista ja mittareista.

Hyvinvointijohtamisen uudelleen organisointi

Hyvinvointityön johtamisessa on tapahtunut muutos vuoden 2018 alusta lähtien, kun yhteistyö Punkalaitumen kanssa strategisen suunnittelun ja seurannan osalta on päättynyt. Elämönhallintatyöryhmän (Punkalaitumen ja Sastamalan yhteinen strateginen työryhmä) toiminta on loppunut ja Sastamalan hyvinvointityön johtaminen ja päätöksenteko organisoidaan uudelleen huomioiden myös tuleva sote- ja maakuntauudistus. Tähän liittyy myös hyvinvointikoordinaattorin tehtävän ja resurssin määrittäminen.

Hyvinvointisuunnitelman, vuosittaiset raportit hyvinvoinnista sekä valtuustokauden hyvinvointikertomuksen hyväksyy valtuusto. Nämä asiakirjat käsitellään myös yhteistoiminta-alueen sosiaali- ja terveystalokunnassa sote- ja maakuntauudistukseen asti (Terveystalolaki 12 §).

Hyvinvointityön kokonaisorganisointi kaupungin toiminnassa toteutetaan niin, että konsernin johtoryhmä on koko kaupungin hyvinvointityön kokonaisuutta käsittelevä hyvinvointiryhmä ja sen toimintaa tukevat alatyöryhmät, kuten perhepalveluverkoston ohjausryhmä, lakisääteinen nuorten palvelu- ja ohjausverkosto (Nupave), ravitsemusohjausryhmä. Alatyöryhmiin pyritään saamaan jäseniksi myös kuntalaisia / järjestöjen edustajia / yritysten ja muiden yhteistyökumppanien edustajia. Hyvinvointiryhmä tarvittaessa määrittelee vastuutahoja / vastuuhenkilöitä. Vastuutahotarkastelu tehdään sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen tarvittaessa uudelleen keväällä 2020. Tällä hetkellä laatujohtajan tehtävään on yhdistetty hyvinvointikoordinaattorin tehtävä. Terveyttä ja hyvinvointia edistävästä liikunnasta vastaa liikuntapalvelut. Ennalta ehkäisevästä päihdetyöstä vastaa sosiaali- ja terveystalot / perhetyöntekijä.

Järjestöyhteistyön kehittämiseksi ja organisoiduksi toteuttamiseksi valmistellaan yhdessä järjestöedustajien kanssa kirjallinen järjestöyhteistyöohje.

Päätösten ennakkoarviointimenettelyä (eli EVA), (Terveystalolaki 11 § ja Laki sosiaali- ja terveystalokunnan järjestämisestä 7 §. [Kuntaliiton suositus](#)) koskeva toimintamalli otetaan johtoryhmän käsittelyyn ja valmistellaan johtamisen päätöksentekoon. EVA -ohjeet päivitetään ja järjestetään EVA -koulutusta esittelijöille ja esitysten valmistelijöille sekä päätöksentekijöille.

Sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen kunnan hyvinvointityöhön on mahdollista saada valtionosuutta ns. [HYTE -indikaattorien.pdf](#) tulosten perusteella. Valtionosuutta tulee sitä enemmän, mitä paremmin kunta on hyvinvointityössään onnistunut. Toiminnassa huomioidaan valtionosuuden saamiseen liittyvät kriteerit.

Turvallisuustilanteen selvittäminen ja toimenpiteistä päättäminen

Turvallisuusasioita hyvinvoinnin osatekijänä tulisi huomioida nykyistä enemmän. Jokainen toimiala vastaa omalta osaltaan turvallisuusasioista yhdessä muiden toimialojen ja muiden turvallisuudesta vastaavien tahojen kanssa. Turvillisuustilanteeseen liittyvät mm. kotien turvallisuuteen, katuturvallisuuteen, liikenneturvallisuuteen, ennaltaehkäisevään väkivaltatyöhön sekä maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyviä asioita. HYTE -kertoimen indikaattoreissa, joihin hyvinvointityön rahoitus jatkossa perustuu, tuodaan esiin paikalliseen turvallisuussuunnitelmaan liittyvä käsittely ja toimenpiteistä päättäminen kunnanhallituksessa tai valtuustossa.

Lounais-Pirkanmaan viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelma valmistuu alkuvuodesta 2018 ja tämä on osa turvallisuustyötä.

Sote-palvelujen kehittäminen kaupungin alueella

Sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistä laaja-alaisesti jatketaan tavoitteena luoda Sastamalaan yksi Pirkanmaan merkittävistä sotealueista tulevassa sote- ja maakuntauudistuksessa. Kehittämisessä keskeisiä toimijoita ovat Sastamalan kaupunki, Sotesi, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri ja maakuntauvalmistelu paikallista yritystoimintaa unohtamatta. Sastamalan keskustassa toimiva Sotesin ja Tays Sastamalan yhteinen hyvinvointikampus nivoo yhteen toimintoja, jotka sote- ja maakuntauudistusta koskevien lakiluonnosten perusteella tulevat kuulumaan laaja-alaisesti sekä tulevien liikelaitosten että sote-keskusten palveluvalikkoihin. Hyvinvointikampuksen toiminnan kehittäminen ja turvaaminen kaupungin ja sotetoimijoiden yhteistyönä myös tulevaisuudessa on keskeistä sekä alueen väestön palvelutarpeiden turvaamiseksi että elinkeinopoliittisesti voimakkaan työllisyysvaikutuksen takia.

Hyvien käytäntöjen mukaisen toiminnan toteuttaminen ja kehittäminen

Hyvinvoinnin edistämistyöstä on olemassa monia hyviä käytäntöjä, joilla on todettu olevan vaikuttavuutta. Näitä kehitettyjä hyviä käytäntöjä otetaan käyttöön tai jo aloitettujen mallien käyttöä jatketaan ja pyritään saamaan kuntalaisvaikutuksia hyvinvoinnissa positiiviseen suuntaan. Pirkanmaan sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa hyvinvoinnin edistämiseksi on valmisteltu viisi hyvää käytäntöä, jotka pyritään juurruttamaan koko maakunnan alueelle ennen vuotta 2020. Mallit ovat: Arkeen Voimaa toimintamalli, Perheiden talo osana perhekeskustoimintamallia, Koulujen ruokailutoimikuntamalli, Hyvinvointia yhdyskuntasuunnittelulla sekä Hyvinvointia edistävät lähetteet -käytäntö. Vastaavien toimintakäytäntöjen toteutuminen on osittain alkanut Sastamalassa ja niiden mallien, jotka vielä eivät ole käytössä, käyttöönottoa arvioidaan.

Terveellisten ja aktiivisten elintapojen edistäminen

Hyvinvoinnin edistämässä kunkin kuntalaisen oman hyvinvoinnin kannalta elintavat ovat merkittävin yksittäinen hyvinvointiin vaikuttava tekijä, mutta samalla myös kunnan ja yhteiskunnan kustannuksiin vaikuttava tekijä. Nuorena opitut ja toteutettavat elintavat rakentavat pohjaa tuleville elintavoille ja hyvinvoinnille.

Säännöllinen ja monipuolinen liikunta edistää terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia. Kaupungin liikuntapalvelut kannustavat ja ohjaavat monipuolisiin liikuntapalveluihin ja -harrastuksiin järjestämällä riittävät ja tarkoituksenmukaiset harrastusmahdollisuudet kaikille kuntalaisille sekä monipuolista liikunnanohjausta ja tiedotusta sekä yhteistyöprojektien toteuttamista yhteistyössä paikallisten liikuntajärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Paikallisten liikuntaseurojen tukeminen sekä liikuntapaikkojen hoito, kunnossapito ja rakentaminen ovat myös hyvin tärkeässä roolissa.

Sastamalan kaupungin Terveysliikuntaohjelma päivitetään seuraavan toimintakauden aikana. Tavoitteena on olemassa olevien terveyttä ja hyvinvointia lisäävien toimenpiteiden jatkaminen ja edelleen kehittäminen. Pääpainopisteenä tulevat olemaan liikuntaneuvolatoiminta, ohjattu liikuntatoiminta kaikki ikäluokat huomioiden, toimenpiteet ja yhteistyö koululiikuntatoiminnan edelleen kehittämiseksi, vertaisohjaaja toiminnan jatkaminen ja kehittäminen, seuraparlamentti- ja seurafoorumitoiminnan jatkaminen sekä aktiivinen liikuntapaikkarakentaminen ja liikuntapaikkojen kunnossapito.

Lasten nuorten ja lapsiperheiden elintavoista tehdyistä kyselyistä (mm. kouluterveyskyselyt) sekä terveystarkastuksista nousee esiin tietoja mm. päihteiden käyttöön, ruokailuun, liikuntaan ja ylipainoon liittyen, joiden perusteella on tarpeen tarjota elintapaohjausta. Jo edellisen valtuustokauden aikana todettiin tämä ja aloitettiin Terve ja liikkuva Sastamala -teemalla eri

kaupungin toimialojen sekä kolmannen sektorin yhteinen toiminta, joka tulee olemaan tämän valtuustokauden hyvinvointityön merkittävin painopistealue. Teemaan sisältyy myös osallistuminen Seinäjoen Lihavuus laskuun -ohjelmaan pilottikuntana.

Vanhemmat tarvitsevat tukea ja opastusta ohjatakseen lapsia ja nuoria riittävän jämäkästi terveellisempien elämäntapojen suuntaan. Myös vanhempien omalla esimerkillä on valtava voima. Kouluruokailulla ja koululiikunnalla ei tässä tilanteessa saada riittävästi aikaan, mutta kouluruokailuun ja koululiikuntaan panostaminen on osa tätä työtä. Kouluterveyskyselyn elintapoihin liittyvää [yhteenvedoa](#).

Roti -toimintamallilla pyritään vaikuuttamaan päihteiden käyttöön ennaltaehkäisevästi. Lisäksi arvioidaan **lausunnon antaminen anniskelulupiin -toimintamallin** käyttöön ottoa.

Taiteella ja kulttuurilla on positiivisia vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen. Kulttuurihyvinvointia edistämällä voidaan tukea ihmisten toimintakykyä ja osallisuutta yhteiskuntaan. Kulttuurihyvinvointiin panostamalla voidaan saada aikaan merkittäviä yhteiskunnallisia säästöjä. Tutkimusnäyttöä taiteen ja kulttuurin vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin on runsaasti. Pirkanmaalle on laadittu alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma. Ensimmäisenä Suomessa otetaan käyttöön suositus, jossa jokaiselle ihmiselle suositellaan taiteeseen ja kulttuuriin osallistumista vähintään 100 minuutin ajan viikossa.

Kirjastopalvelut tarjoavat hyvinvoinnin aineksia niin lapsille, nuorille kuin aikuisillekin. Sastamalan kaupunginkirjasto edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin tarjoamalla asiakkaiden käyttöön monipuolisia aineistoja, tietoa ja kulttuurisisältöjä. Kirjasto tarjoaa tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedonhankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon. Kirjasto edistää lukemista ja kirjallisuutta. Monipuolisen lukutaidon omaaminen on perusvalmius, jota ilman kuntalaisten hyvinvointi nykyisessä yhteiskunnassa on vaikeaa. Erityisesti kaunokirjallisuuden lukemisen on todettu lisäävän mm. yksilöiden empatiakykyä. Tietopalvelu ja aineistojen saatavuus ovat opiskelijoille tärkeitä opinnoissa menestymisen kannalta. Kirjaston palvelut voivat edesauttaa ja nopeuttaa ammattiin valmistumista huomattavasti. Kirjastot tarjoavat myös maksuttomia tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelemiseen ja kansalaistoimintaan. Kirjastot tukevat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä järjestämällä erilaisia tapahtumia ja toimintaa kaikenikäisille.

Sastamalan Opiston lapsille ja nuorille suunnattu monipuolinen harrastustoiminta tarjoaa jokaiselle vaihtoehtoja löytää oma, elinikäinen tapa edistää hyvinvointia ja terveyttä. Opiston tarjonnasta löytyy liikuntakerhoja ja tanssikursseja, musiikin yksittäis- ja ryhmäopetusta sekä taiteen perusopetusta, jota tarjotaan neljässä eri taiteen lajissa: kuvataiteessa, käsityötaiteessa, tanssissa sekä teatteritaiteessa. Taiteen perusopetukseen sisältyvät esteettisyyden, eettisyyden ja ekologisuuden kysymykset ohjaavat pohtimaan ja arvioimaan, mikä elämässä on merkityksellistä ja arvokasta. Opetuksessa luodaan pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle. Oppiminen on kaikilla taiteenaloilla kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen prosessi, joka kehittää oppilaan tietoja ja taitoja monipuolisesti. Se on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Harrastaminen Sastamalan Opistossa on mahdollista kaikille perheen tulotasoon katsomatta. Lasten ja nuorten aktiivimaksulla (42 €) alle 18-vuotias voi opiskella lukukauden ajan kaikilla haluamillaan kursseilla. Pienituloisten perheiden lapset saavat saman oikeuden 15 euron hintaan. Sastamalan Opisto on vahva toimija kaupungin kulttuurielämässä järjestäen tapahtumia, näyttelyitä ja näytöksiä ympäri laajaa Sastamalaa. Tapahtumien ja opetustoiminnan kautta opisto pitää yllä ja paikallista kulttuuriperinnettä.

Sastamalan musiikkiopisto tarjoaa musiikkiharrastuksen kautta elämänlaatua parantavia ja ylläpitäviä palveluja painopisteen ollessa lapsissa ja nuorissa. Musiikkiharrastuksen kautta lapsi ja nuori saa koko elämänsä ajaksi rakennuspuita aktiiviseen ja eettisesti kestäväan elämään. Musiikkikasvatuksen on tutkimuksissa todettu tukevan lapsen persoonallisuuden kehittymistä, vahvistavan kasvavan nuoren minäkuva ja antavan tärkeitä elämänhallinnan työkaluja. Musiikki harrastuksena edistää monin tavoin terveyttä ja hyvinvointia, ja sitä harrastavat elävät pidempään ja terveempinä. Ennaltaehkäisevä terveydenhoito vähentää sosiaali- ja terveydenhoitokuluja. Musiikin harrastaminen kehittää sosiaalisia taitoja, joita tarvitaan mm. työelämässä. Yhdessä tekeminen lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja on merkittävä syrjäytymisen ehkäisijä.

Ikäihmisten ravitsemukseen kiinnitetään huomiota koko ikäihmisten palveluketjussa aina neuvonnasta, asiakasohjauksesta, kotihoidosta asumispalveluihin asti. Tunnistaminen on helpompaa RAI –arviointien myötä, sillä RAI:hin sisältyy arviointi virheravitsemuksen riskistä, jonka aktivoituessa tehdään lisäksi ravitsemusta arvioiva MNA. Ikäihmisten palveluissa jatketaan RAI -järjestelmän hyödyntämistä sekä yksilötason hoito- ja palvelusuunnitelmissa että hoitotyön jatkuvassa kehittämistyössä (vrt. RAI -laatuindikaattorit). Ikäihmisten palveluissa painotetaan, että oikeat asiakkaat ovat oikeissa palveluissa oikeaan aikaan. Ikäihmisten palveluissa käytetään monimuotoisia kuntoutumispalveluita ikäihmisten elämänlaadun turvaamisessa ja parantamisessa (omatoimiset ryhmät, kuntoutus, lyhytaikaiset jaksot). Säännöllisten palveluiden piirissä olevien ikäihmisten toimintakykyä vahvistetaan voimavaralähtöisellä työskentelyllä mm. kinestetikkaa hyödyntäen.

VESOTE -hankkeeseen osallistuu työntekijöitä terveys- ja liikuntatoimen sektorilta. Hankkeessa saadaan koulutusta elintapaohjaukseen ja valmistellaan elintapaohjausta antavien toimijoiden yhteysverkosto, jota voidaan hyödyntää elintapaohjauksen toteuttamisessa.

Ravitsemussuunnitelma on päivitetty kevään 2018 aikana. Ravitsemussuunnitelmaan on kirjattu kaupungin eri toimijoiden, jotka ovat tekemisissä ravitsemusasioiden kanssa, tavoitteet, toimenpiteet ja tavoitteiden toteutumisen seuranta. Ravitsemussuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan vuoden 2019 hyvinvointiraportissa.

Hyvinvointi-investoinnit

Päiväkotien piha-alueiden kunnostus liikuntaan kannustavaksi ja mahdollistavaksi

Leikkipuistojen kunnostukset ja rakentaminen

Varilan koulu

Koulujen piha-alueiden kunnostusta liikuntaan kannustavaksi ja mahdollistavaksi

Liikuntapaikkojen kunnostukset ja rakentaminen

Rakennettavat kadut ovat esteettömiä

Kevyen liikenteen väylien rakentaminen

Hyvinvointijohtamisen uudellen organisointi

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointimittarit
Kuntalaisten / asiakkaiden mukaan ottaminen palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen	Palveluiden kehittämiseen perustetaan asiakasraateja / foorumeja, tmv	Toimialajohtajat	Toteutuneet toimintamallit / kokoumiskerrat <i>Erilaisia toimintamalleja selvitetään ja kokeillaan vuoden 2019 aikana.</i>
Järjestöyhteistyön kehittäminen	Tehdään yhteistyöohje järjestöjen edustajien kanssa	Konsernihallinnon nimeämä työryhmä, joka koostuu kaupungin toimijoista sekä järjestötoimijoista (=järjestöagentit)	Toteutunut / ei toteutunut <i>Järjestöyhteistyöopas valmistuu 3 / 2019, jonka jälkeen asiasta tiedotetaan sekä toimeenpano.</i>
EVA (päätösten vaikutusten ennakoarviointi) -menetelmän käyttäminen	Päivitetään EVA -ohjeet, joissa määritellään, millaisten päätösten yhteydessä EVA -arviointi tehdään ja mitkä näkökulmat arvioinnissa toteutetaan	Konsernin johtoryhmä ja hyvinvointikoordinaattori	Toteutuneet arvioinnit <i>Vaikutusten arviointi -ohjeet valmistellaan kevään 2019 aikana ja huomioidaan valmistelussa valtuustoaloite yritysvaikutusten arvioinnista</i>
	Hallituksen, lautakuntien / johtokuntien sekä niiden esittelijöiden ja esitysten valmistelijoiden EVA -menettelyyn kouluttaminen	Hallituksen, lautakuntien ja johtokuntien esittelijät	Toteutunut / ei toteutunut <i>Ei toteutunut 2018</i>
Hyvinvoinnin edistämisen yhdyspintojen rakentaminen maakunnan ja sote-alueen kanssa ennen vuotta 2020	Yhdyspinnat (kunta- maakunta/sote-alue) määritelty ja toimintakäytännöt sovittu	Toimialajohtajat tai heidän nimeämänsä henkilöt sekä hyvinvointikoordinaattori	Toteutunut / ei toteutunut <i>Eri työryhmissä sotemaku - valmistelussa vuoden 2018 aikana on valmistelussa huomioitu yhdyspinta-asioita, joita tarkennetaan sotemaku - päätöksen jälkeen.</i>
Tulevaan hyvinvointityön rahoitusmalliin valmistautuminen (HYTE -kerroin)	Rahoituksen saamisen edellytyksenä olevien tehtävien arviointi ja toteuttaminen	Toimialajohtajat ja hyvinvointikoordinaattori	<i>HYTE -indikaattoritulokset raportoidaan erillisellä liitteellä.</i>

Turvallisuustilanteen selvittäminen ja toimenpiteistä päättäminen

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointimittarit
Turvallisuustyön integrointi osaksi hyvinvointityötä	Turvallisuustilanteen päivitys vuonna 2020	Konsernihallinto	Toteutunut / ei toteutunut <i>Suunnitelman mukaisesti tarkastellaan vuonna 2020</i>

Palveluiden kehittäminen kaupungin alueella

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointimittarit
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden sujuva toteutuminen	Perhepalveluverkoston toiminnan kehittäminen ja yhteistyö sote-alueen kanssa	Perhepalveluverkoston ohjausryhmä	<i>Asiakaspalaute palveluista: ei toteutunut</i> Hyvinvointi-indikaattorien positiivinen kehitys <i>Verkostoanalyysi osana MUKI-hanketta toteutunut: perhepalveluverkoston toiminnan kuvaus, tavoitteiden kirkastaminen,</i>

			verkostojohtamisen käytännöt sekä huoneentaulu.
Hyvinvointikampuksen, jossa monipuoliset sosiaali- ja terveyspalvelut, kehittäminen	Yhteistyö eri palveluntuottajien kesken ja tarvittavat sopimukset sote-alueen kanssa	Konsernihallinto Sosiaali- ja terveystoimi	Toteutunut / ei toteutunut Hyvinvointikampusyhteistyötä Tays Sastamalan kanssa tehdään säännöllisesti. Hyvinvointikampuksen strategia valmistunut ja toimintasuunnitelmaa valmistellaan.

Hyvien käytäntöjen mukaisen toiminnan toteuttaminen ja kehittäminen

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointimittarit
Arjen haasteita (elämänhallintahaasteita) omaavien aikuisten arjen hallintataitojen parantaminen	Arkeen Voimaa - toimintamallin käyttö elämänhallinnan ohjauksessa aikuisille	Sosiaali- ja terveystoimi / Arkeen Voimaa - toimintamallityöhön koulutettu yhteyshenkilö	Toteutetut ryhmät lkm Ryhmään osallistujien palaute vaikuttavuudesta Toteuma 2018: 2 ryhmää: 1. 8.3.-19.4.18 ja 2. 19.9.-1.11.19 Kevät 2018: Ilmoittautuneet 10, ryhmään tuli 7, joista 5 kävi väh. 4 kertaa. Syksy 2018: Ilmoittautuneet 8, ryhmään tuli 7, joista 4 kävi väh. 4 kertaa. Palautuneiden lomakkeiden mukaan ryhmään osallistuminen on antanut tietoa ja välineitä omahoitoon ja parantanut elämänhallintaa.
Vanhemmuuden tukeminen ryhmämuotoisen ja vertaistuellisen toiminnan avulla	Ihmeelliset vuodet - vanhemmuusryhmän järjestäminen	Sosiaali- ja terveystoimi / lapsiperheiden sosiaalipalvelut	Perheiden määrä: 13. Jonossa olevat perheet 4 (ohjattiin vuoden 2019 ryhmään) Tyytyväisyys ryhmään: keskimäärin palaute on ollut erittäin hyvää ja perheet ovat kokeneet saaneensa keinoja arjen tilanteisiin. Myös vertaistuki on koettu hyväksi.
Arjen- ja elämänhallinnan edistäminen lapsiperheissä vapaaehtoistyöllä	Rinnallakulkija -toiminta, tukihenkilö lapsiperheen vanhemmalle	Sosiaali- ja terveystoimi / lapsiperheiden sosiaalipalvelut ja Sastamalan seudun mielenterveysseura	Asiakasperheiden määrä: 3 Asiakkaiden tyytyväisyys toimintaan, kysely toteutetaan asiakasprosessin päätteeksi, kaikki 2018 aloitetut asiakassuhteet ovat vielä käynnissä
Liikuntaohjauksen tehostaminen terveytensä kannalta liian vähän liikkuville	Kohdennetut perheliikuntavuorot, liikuntasalit ja -kentät	Sivistystoimi / liikuntapalvelut	Vapaita salivuoroja on varattavissa perheiden käyttöön. Jotkut liikuntaseurat varaavat vuoroja ja järjestävät kohdennettua toimintaa perheille.
	Liikuntaneuvola -toimintamalli	Sivistystoimi / liikuntapalvelut	Toiminnassa olevien määrä: - yli 18 vuotiaat 33 - alle 18 vuotiaat 2 - ryhmäluentoja toteutunut 4

Terveellisten ja aktiivisten elintapojen edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointimittarit
Aktiivisten ja terveellisten elintapojen edistäminen	Suunnitelma harrastustoiminnan kehittämisestä Sastamalan kaupungissa (harrastustakuu)	Nuorisotyön päällikkö ja työryhmä	Suunnitelman mukaiset mittarit. Harrastustakuutyöryhmä laati vuoden 2018 loppuun mennessä raportin toteutuneista toimista ja harrastustoiminnan kehittämissuunnitelman. Asia menee toimitelinkäsittelyyn. Harrastustoiminnan kehittämiseen haetaan vuoden 2019 alussa hankerahoitusta. Kehittämistyön on suunniteltu alkavan vuoden 2020 alusta niiltä osin mihin erillistä rahoitusta tarvitaan.
	Terve ja liikkuva Sastamala -toimintasuunnitelman mukaan	Perhepalveluverkosto	Suunnitelman mukaiset mittarit: raportoitu erikseen indikaattoritietoja -kohdassa.
Pirkanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelman suosituksen tunnetuksi tekeminen. Suunnitelmassa jokaiselle ihmiselle suositellaan taiteeseen ja kulttuuriin osallistumista vähintään 100 minuutin ajan viikossa. Taiteella ja kulttuurilla tarkoitetaan tässä toimintaa, jossa ihminen käyttää omaa luovuuttaan tai osallistuu taiteeseen ja luovaan toimintaan.	Tiedotus ja markkinointi suosituksesta ja sen toteuttamismahdollisuuksista eri kanavissa muille toimijoille ja kaikille kuntalaisille.	Kaikki toimijat	Markkinointitoimenpiteiden määrä. Kävijöiden määrä. Saatu kuntalaispalaute.
Ikääntyneiden elämänlaadun ylläpitäminen ja vahvistaminen monipuoisella neuvonnalla, ohjauksella ja palveluilla	Voimaa Vanhuuteen -ohjelman jatkaminen; vertaisohjaajien koulutus, työryhmätoiminta	Sivistystoimi / liikuntapalvelut Sosiaali- ja terveystoimi	Vertaisohjaajien lkm Toimintaryhmien lkm 2018 toimi 15 kouluttamaamme vertaisohjaajaa (VertaisVeturi) ja heillä oli erilaisia liikuntaryhmiä yhteensä 21. Monilla yhdistyksillä on muuta kautta koulutautuneita vertaisohjaajia ryhmissään, mutta näitä ei ole tässä mukana
	Palvelutarpeen ennaltaehkäiseminen Ikäpiste toiminnan kehittäminen Asiakasohjauksen kehittäminen Voimavaralähtöinen työskentely Oikea-aikaiset palvelut	Sosiaali- ja terveystoimi / ikäihmisten palvelut	Ikäpisteiden kävijämäärät: keskimäärin 180 hlö/kk Asiakasohjauksen asiakasmäärät: kotikäyntiin tai hoitoneuvotteluun johtaneet asiakkuudet keskiarvo 55kpl/kk Palvelun saaneista kriteerit täyttyviä %:a uusista asiakkaista (RAI): tietoa ei saatavilla.

			<p><i>Kinestetiikkakoulutuksen saaneiden työntekijöiden lkm: Kinestetiikan peruskurssille osallistunut 10, syventävälle 2 ja yksi valmistui kinestetiikan tutoriksi. Lisäksi osallistuttu kinestetiikan valtakunnallisille opintopäiville.</i></p> <p><i>Kinestetiikkatutorit pitivät työpajoja kaksi kertaa vuoden 2018 aikana.</i></p> <p><i>Kotihoidon päivittäisten (käynnit 7pv/vko) säännöllisten käyntien piiriin tuloikä: säännöllisten palveluiden piirissä olevien asiakkaiden keski-ikä 84,05 vuotta.</i></p>
Päihteiden käytön aloittamisen ehkäiseminen	Roti - toimintamallin tehokas käyttäminen	Perhepalveluverkosto: sosiaali- ja terveyspalvelut ja sivistyspalvelut	Toteutettujen keskustelujen määrä Omin Jaloin ja Valomerkki - menetelmissä. <i>Omin jaloin - keskusteluja 7, Valomerkki - menetelmä 0. Toimintamallin tehokas käyttäminen käynnistyy vähitellen verkoston oppiessa hyödyntämään sitä.</i>
Alkoholin riskikäyttö, tupakkatuotteiden ja huumausaineiden käyttö vähenevät	Päihteiden käytön ja tupakoinnin haittoihin liittyvän tiedon jakaminen	Toimialajohtajat / Sivistys ja Sosiaali- ja terveystoimi	Päihdeindikaattorit Päihdeindikaattorit - tulokset Kouluterveyskyselyn päihteisiin ja tupakointiin liittyvät indikaattorit

Hyvinvointi-investoinnit

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Arviointimittarit
Liikuntamahdollisuuksien parantaminen	2019 - alustavat suunnitelmat Liikuntapaikkojen rakentaminen erikseen määriteltävän suunnitelman mukaisesti Varilan liikuntahallin rakentaminen	Sivistystoimi / liikuntapalvelut Tilakeskus	
	2018 Karkun koulun monitoimiareenan rakentaminen Kiikan urheilukentän ja kuntoradan kunnostaminen Hopun jääkiekkokaukalon uusiminen Kaalisaaren liikuntapaikkasuunnitelma Uuden uimahallin tarveselvitys	Sivistystoimi / liikuntapalvelut Tilakeskus	Toteutunut / ei toteutunut <i>Toteutunut</i> <i>Toteutunut</i> <i>Toteutunut</i> <i>Vaiheessa</i> <i>Toteutunut</i>
Hyvinvointia edistävän infrastruktuurin rakentaminen	Esim kevyen liikenteen väylät ja valaistuksen parantaminen	Tekninen toimiala	<i>Kevyen liikenteen väylät: väli Peilitie-Vinkin vapaa-aikakeskus on suunniteltu, rakentaminen 2019-20. Mätikön väylän suunnittelu mt259 varteen on aloitettu. Pesurinkadun varteen on rakennettu uutta väylää yli 2 km viimeistelyä vaille</i>

			valmiiksi. Katuvalaistusta on saneerattu led-tekniikkaan. Valtatielle 12 on rakennettu valaistusta välille Hyrki-Kärppälä yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa. Liikenneturvallisuusryhmän myötä on toteutettu liikenneturvallisuutta parantavia toimenpiteitä.
Rakennetaan uuden oppimiskäsityksen mukainen koulu, joka tukee oppilaan aktiivisuutta ja hyvinvoinnin lisäämistä	Varilan koulun rakentaminen	Sivistystoimiala ja tekninen toimiala	Rakentaminen alkanut syksyllä 2018. Liikuntahallin rakentaminen aloitetaan 2019.

3 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

[Perusindikaattoreita raportti 2018.pdf](#)

TEA -viisarin tulokset: [aluevertailu 2018](#) ja [TEA viisari vuosivertailu 2018.pdf](#)

[HYTE -kertoimen indikaattoritiedot](#) (valitse aukeavasta linkin listasta Sastamala)

- HYTE -kerroin euroa/ asukas 10,9 euroa
- HYTE -kerroin 70 (mittausasteikko 0-100)
- Prosessi-indikaattorien keskiarvo 78 (mittausasteikko 0-100)
- Tulosindikaattorien keskiarvo 61 (mittausasteikko 0-100)
- [HYTE -indikaattorit 2018.pdf](#)

Kouluterveyskyselyn tuloksista osa. Näitä indikaattoreita esitetty perusindikaattoreissa ja Terve ja liikkuva Sastamala indikaattoreissa.

[Terve ja liikkuva Sastamala - indikaattoriraportti 2018.pdf](#)

4 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Terve ja liikkuva Sastamala - hyvinvointisuunnitelman pääpainopistealueena / terveellisten ja aktiivisten elintapojen edistäminen

Terve ja liikkuva Sastamala – toiminta toteutui aktiivisena vuoden 2018. Eri toimialat toteuttivat omia toimintojaan säännöllisesti ja suunnitelmien mukaan, joten toiminnan kohderyhmä on laaja. Perhepalveluverkoston toiminta painottui lapsiin ja lapsiperheisiin ja kotihoito- sekä ikäihmisten asumispalvelujen toiminta ikäihmisiin.

Neuvoloissa toimitaan Neuvokas perhe – toimintamallin mukaisesti elintapaohjausta antaen, varhaiskasvatuksessa Ilo kasvaa liikkuen – menetelmä lisää aktiivisuutta arkipäivään ja luo toimintaympäristöstä liikkumista lisäävän. Kaikissa Sastamalan peruskouluissa viedään eteenpäin Liikkuva koulu – toimintaa kussakin koulussa tehdyn suunnitelman mukaisesti. Servi Oy tarjoaa Sydänmerkkiaterioita 1-2 krt viikossa ja ravitsemusterapeutin palvelut ovat myös lasten ja nuorten käytössä. Liikuntapalvelut tarjoavat liikuntaneuvolatoimintaa myös lapsille ja lapsiperheille ja nuorisopalvelut kiinnittävät huomiota nuorisotilojen tarjoiluun. Yhteisissä tapahtumissa toiminnallisuutta lisätään ja tarjoilut ovat terveellisiä.

Nuorten harrastustakuuta on valmisteltu yhdessä valtakunnallisessa hankkeessa tavoitteena sähköinen harrastuspassi. Lisäksi on suunniteltu harrastustoiminnan kehittämistä.

Sastamalan ja Punkalaitumen yhteinen ravitsemussuunnitelma päivitettiin vuonna 2018. Päivitetyn version tuloksia esitetään 1. kerran vuoden 2019 vuosittaisessa hyvinvointikertomuksessa.

Ehkäisevässä päihdetyössä keskityttiin vuonna 2018 nuorille suunnatun Roti mallin edelleen kehittämiseen ja juurruttamiseen. Seutulupalausuntoa varten kouluttauduttiin Valviran lupalausuntojärjestelmän käyttöönoton mahdollistamiseksi. Yhteistyötä on tehty AVI:n kanssa lupalausuntoasioissa.

Toimialat ovat asettaneet omia indikaattoreita, joita seuraavat vuosittain ja kehittävät toimintaa niiden kehityksen mukaisesti.

Terve ja liikkuva Sastamala – suunnitelman indikaattoreiden ensimmäiset mittaukset ovat kokonaisuudessaan tulleet (suun terveydenhuolto puuttuu) ja näitä seurataan vuosittain tai joka toinen vuosi indikaattorista riippuen. Toimintaa muokataan, kehitetään ja tehostetaan indikaattoritietojen mukaisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on kysynyt lupaa käyttää nettisivuillaan Terve ja liikkuva Sastamala – toimintaa hyvänä kuntatason monialaisen yhteistyön esimerkkinä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä sekä lihavuuden ehkäisyssä.

Jatkossa tulee panostaa enemmän kulttuurihyvinvointiasioiden esille tuomiseen sekä selvittää erityisesti nuorten päihde- ja mielenterveysasioiden tilannetta ja ongelmatilanteiden ratkaisumahdollisuuksia.

Hyvinvointijohtamisen uudelleen oranisointi

Hyvinvointijohtamisen uudellen organisoinnin osalta ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia, koska sotemaakuntaudistus on edelleen päätöksenteossa. Hyvinvointityön alatyöryhmistä ovat toimineet perhepalveluverkoston ohjausryhmä, nuorten palvelu- ja ohjausryhmä(Nupave) sekä ravitsemusohjausryhmä ja erilaiset ravitsemukseen liittyvät työryhmät mm. sote- ja opetussektorilla. Järjestöyhteistyöohjetta on valmistellut konsernin johtoryhmän nimeämä työryhmä ja sen on tarkoitus valmistua maaliskuussa 2019. Päätösten ennakoarviointimenettelyä (EVA) valmistellaan kevään 2019 aikana.

TEA -viisarin osoittama terveydenedistämistyö on toteutunut seuraavasti:

Pisteet	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Terveydenedistämistäktiivisyys	73	73	72	72	72	70	65	55	58	55	48
Kuntajohto	..	83	..	74	..	69	..	41
Perusopetus	..	67	..	67	..	68	..	66	..	63	..
Lukiokoulutus	65	..	69	..	62
Ammatillinen koulutus
Liikunta	85	..	84	..	87	..	88	..	57
Perusterveydenhuolto	63	..	63	..	60	..	64	..	55	..	48

Taulukosta näkee myös terveydenedistämistäktiivisuuden kokonaisuuden kehittymisen koko ajan parempaan suuntaan.

Hyte indikaattoreiden yksityiskohdat on tarkemmin yksilöity edellä kohdassa 3 olevassa taulukossa HYTE -indikaattorit 2018.

THL on tuottanut yhteenvedot kuntien HYTE -kertoimista, jonka mukaan Sastamala saisi nykyisen toiminnan perusteella valtionosuuden lisäosaa hyvinvointityöstä 10,90 euroa / asukas, mikäli tämä toimintamalli olisi käytössä.

Turvallisuustilanteen selvittäminen ja toimenpiteistä päättäminen

Turvallisuusasiassa edetään suunnitelman mukaan eli vuonna 2020 tehdää turvallisuustilanteen päivitys ja sen mukaisesti suunnitellaan toimenpiteitä. Viisaan ja turvallisen liikkumisen suunnitelma on valmistunut ja toimenpiteet suunnitelman pohjalta on määritelty.

Palvelujen kehittäminen kaupungin alueella

Palveluja kehitettiin vuonna 2018 osallistumalla kaupungin eri toimialoilta sotemaakuntavalmisteluun ja kansallisiin hankkeisiin. Lisäksi kehitettiin omana toimintana palvelurakennetta ja palveluprosesseja.

Perhepalveluverkoston toimesta mm. avattiin keskustan kirjaston yläkertaan kohtaamispaikka. Vuonna 2018 muutettiin merkittävästi ikäihmisten asumispalvelurakennetta mm. päättämällä yhden vanhainkodin toiminta ja vähentämällä palvelua omana toimintana sekä lisäämällä palvelusetelillä hankittavaa palvelua.

Tays Sastamalan kanssa kehitettiin hyvinvointikampusyhteistyötä. Hyvinvointikampuksen strategia valmistui yhteistyönä ja toimintasuunnitelmaa valmistellaan.

Kehittämistyö jatkuu vuonna 2019 riippumatta sotemaakuntaratkaisusta. Tällöin kehittämistä sote-palveluissa tehdään mm. kotihoidon, osastohoidon, palliatiivisen hoidon, kotisairaaloiminnan ja hammashuollon palvelujen osalta.

Hyvien käytäntöjen mukaisen toiminnan toteuttaminen ja kehittäminen

Suunnitelmaan kirjattuja hyviä käytäntöjä on toteutettu ja niistä on saatu pääosin positiivista palautetta.

Hyvinvointi-investoinnit on raportoitu suunnittelutaulukkoon.

5 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi on alettu toteuttaa ja vajaan vuoden aikana suunnitelman hyväksymisestä ei ole perusteltua lähteä muuttamaan suunnitelmaa vaan edetä suunnitelman mukaisesti.

Vuoden 2019 toimintaa ja talousarvioasiakirjaa valmisteltaessa on painopisteiksi hyvinvointisuunnitelman pohjalta määritelty;

- hyvinvointijohtamisen uudelleenorganisointi, kun sotemaakunta –päätös ja aikataulu ovat tiedossa

- kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen esim. perustamalla kuntalais-/asiakasraateja ja näiden toiminta käynnistetään kokeilujen kautta
- järjestyhteistyöopas valmistuu viimeistään maaliskuussa ja sen jälkeen aloitetaan siitä tiedottaminen ja toimeenpano
- sähköinen harrastuspassi otetaan käyttöön kaikille yläkoululaisille vuoden 2019 aikana
- vaikutusten ennakoarviointi (EVA) -ohjeet tarkistetaan kevään 2019 aikana ja järjestetään koulutusta tarvittaessa.